

ב. הרמב"ם פסק חמשה כרבי יהודה — שכן הוא בירושלמי. (תו"ט בשם בנו. וע' רדב"ז (סנהדרין ה, ב. ה) שנקט בדעת הרמב"ם כראב"י להצריך כל הסנהדרין. ודוקא במדידה אבל לעריפה די בשלשה או בחמשה. וע"ע: שבת הלוי ח"ד קפה; אמת ליעקב סוטה מד).

ב. מעשר שני שאין דמיו ידועים, כגון פירות שהרקיבו יין שהקרים ומעות שהחלידו — פודים אותו בשלשה לקוחות (= סוחרים בקיאים בשומא רש"י). ויש מפרשים, אנשים שרוצים לקנותו. ויקח מי שיתן יותר. עתוס'). אפילו נכרי אחד מהם. אפילו בעלים אחד מהם. איש ושתי נשיו פודים מעשר שני שאין דמיו ידועים. ופרשו, כגון רב פפא ובת אבא סוראה שהיתה עושה לעצמה [אבל במטילים לכיס אחד נסתפק רבי ירמיה האם פודים].

נטע רבעי, הואיל ואדם להוט לאכול פירות נטיעתו, אפילו כשדמיו ידועים צריכים לפדות בשלשה. ובזמן הזה שאין פודים בשוויו — א"צ שלשה (תוס').

ג. פדיון הקדשות מטלטלין — בשלשה. רבי יהודה אומר: אחד מהם כהן. ובברייתא מובאת דעת רבי אליעזר בן יעקב שאפילו צינורא של הקדש צריכה עשרה בני אדם לפדותה. הרמב"ם פסק כתנא קמא (ערכין ח, ב).

הקרקעות — בתשעה וכהן.

בפסקי התוס' (במסכת ערכין, ע) מובא שרק לפדיון צריך עשרה, אבל השומא — בשלשה. ומרש"י (שם כז: ד"ה אבל) משמע שגם לשומא צריך עשרה. וכן כתב הרמב"ם (ערכין ח, ב).

דפים יד — טו

כג. א. אמר 'ערך כלי עלי' — מה דינו?

ב. דין הערכין בכמה? שומת נכסים להגבותם להקדש, בכמה?

ג. הנודר דמיו להקדש (= 'דמי עלי') — בכמה אנשים שמין אותו?

א. האומר 'ערך כלי עלי' — אמר רב גידל אמר רב: נותן דמיו. אדם יודע שאין 'ערך' לכלי וגמר ואמר לשם דמים.

במסכת ערכין העמידו דין זה כרבי מאיר האומר 'אין אדם מוציא דבריו לבטלה' וגמר ונתן לשם דמים. וצדדו התוס' שרב עצמו אינו סובר כן אלא כחכמים שפוטרים לגמרי, ויצאו דבריו לבטלה. וכן פסק הרמב"ם (שכן נשנו כמה סתמי משניות. ע' שפת אמת ובה תודה ערכין ה).

ב. תנן: הערכין המטלטלין — בשלשה. רבי יהודה אומר: אחד מהם כהן. הקרקעות — תשעה וכהן. ונחלקו אמוראים בפירוש המשנה; —

רב גידל מפרש בשם רב: באומר 'ערך כלי עלי' שגמר ואמר לשם דמים, ושמים אותו בשלשה ליתן דמיו.

רב חסדא אמר אבימי: במתפיס מטלטלין לערכין, צריך לשומם בשלשה.

רבי אבהו אמר: בכגון שאומר 'ערכי עלי'; בא כהן לגבות ממנו מטלטלין — בשלשה. קרקעות — בעשרה. שכשם שהבא לפדות מן ההקדש צריך שומא בשלשה או בעשרה, כך הדין בבא לשום כדי להכניס להקדש נכסים לצאת ידי חיובו.

ג. האומר 'דמי עלי' — שמין אותו תשעה וכהן כעבד הנמכר בשוק, כדין שומת קרקעות.

דף טו

כד. שער הצומח בראש, האם דינו כדבר מחובר או כתלוש? מהן הנפקות המוזכרות בסוגיא בשאלה זו?

הראו בגמרא מחלוקת תנאים בשער העומד ליגזו, האם דינו כגזוז אם לאו; — המקדיש את עבדו — אין מועלים בו (כדין דבר המחובר לקרקע — שהעבדים הוקשו לקרקעות). רשב"ג אומר: מועלים בשערו, לפי שעומד ליגזו כגזוז דמי. [ומבואר בגמרא שגם לפי הדעה הכללית ש'כל העומד ליבצר כבצור דמי' (רבי מאיר), אפשר שכאן שונה הואיל והשער הולך ומשביח בעודו מחובר, שלא כפירות העומדים ליבצר שהולכים ונכחשים]. נפקותא נוספת מבוארת בסוגיא, לענין פדיון שער המוקדש לשמים; האם נישום בשלשה כמטלטלין או בעשרה כקרקעות. הלכה כתנא קמא שהשער נידון כמחובר ואין מועלים בו (רמב"ם מעילה ה,י).

כה. א. דין שור הרובע את האדם או הנרבע — בכמה?

ב. דין שור שהרג אדם — בכמה? מה דין בעליו?

ג. בהמה שהיתה נכנסת לתחום הר סיני האסור בכניסה, מה דינה?

א. בהמה הרובעת אדם או הנרבעת לו, נידונית למיתה בבית דין של עשרים ושלשה (והרגת את האשה ואת הבהמה; ואיש אשר יתן שכבתו בבהמה מות יומת ואת הבהמה תהרגו — הקיש הכתוב מיתת הבהמה למיתת האדם, בעשרים ושלשה. ונאמר כל שכב עם בהמה מות יומת — אם אינו ענין לשוכב, שכבר נאמר, תנהו ענין לנשכב [זכר]). והוציאו הכתוב בלשון 'שוכב' להקיש נשכב לשוכב שיהא דינו בכ"ג.

ב. שור שהרג את האדם — ייסקל. ונידון בבית דין של עשרים ושלשה (השור יסקל וגם בעליו יומת — כמיתת בעלים כך מיתת השור). ובעליו אינו חייב מיתה בדיני אדם (מות יומת המכה רצח הוא — על רציחתו אתה הורגו ואי אתה הורגו על רציחת שורו. אלא במיתה בידי שמים דיבר הכתוב. עתוס'), רק משלם כופר פדיון נפשו.

ג. 'שור סיני' דינו במיתה, בבית דין של עשרים ושלשה (אם בהמה אם איש לא יחיה — מה איש בכ"ג אף בהמה בכ"ג. רמי בר יחזקאל).

כו. בעלי חיים מסוכנים, הנמצאים ברשותו של אדם — האם מותר לכל אדם להורגם? ומה הדין כשהמיתו אדם?

הזאב והארי, הדוב והנמר והברדלס והנחש שברשותו של אדם, שהמיתו אדם — נידונים למיתה בעשרים ושלשה. רבי אליעזר אומר: כל הקודם להורגם זכה. רבי עקיבא מודה לתנא קמא בראשונים וחולק בנחש, שאינו בן תרבות (כפרש"י).

הרמב"ם (סנהדרין ה,ב) פסק כרבי עקיבא. והראב"ד השיגו. ואפשר שכן היא גם דעת סתם משנה בכ"ק טו: שהנחש מועד לעולם — עתוס' ורדב"ז שם).

לא המיתו — לדברי ריש לקיש אין רשות להרגם לדברי הכל, מפני שיש להם תרבות (= גידול, אילוף).
ורבי יוחנן אמר אף על פי שלא המיתו אמר רבי אליעזר כל הקודם להרגם זכה, שסובר אין להם תרבות
ואין להם בעלים (כלומר אין שם הבעלים חל עליהם והריהם כהפקר לפי שלא היה להם לגדלם (רש"י).
הלכך ההורגם זכה בעורם. כ"מ בגמרא).

א. לפרוש רבנו תם, מחלוקת ריש לקיש ורבי יוחנן אמורה כשהם שמורים בכלוב וכד', אבל
כשאינם קשורים, אף על פי שמגדלם ומאלפם שלא יזיקו — אין להם תרבות וכל הקודם
להרגם זכה (לרבי אליעזר).

ב. יתכן ומודה ריש לקיש בחיה שאין אנשים יודעים אם היא מסוכנת, שכל הקודם להורגה זכה
אפילו לא המיתה, שאין אנשים נזהרים ממנה. וכמו שדרש רב (בב"ק פ:): חתול מותר
להורגו ואסור לקיימו (עפ"י תוס' שם בתירוץ השני).

דפים טו — טז

כז. כיצד דנים את החוטאים הבאים:

א. שבט שחילל את השבת.

ב. שבט שהודח לעבוד עבודה זרה.

ג. עיר קטנה או גדולה, שעבדה עבודה זרה.

ד. נשיא שבט שחטא בדבר שחייבים עליו מיתת בית דין.

א. שבט שחילל את השבת — נידון כל יחיד ויחיד בסקילה ובבית דין של עשרים ושלושה. והוא הדין לשאר
עבירות שבמיתה מלבד עבודת כוכבים (וכן מבואר בסוגיא וכ"מ ברמב"ם. ומיעוט דאיש ואשה לא קאי אלא אע"ז. וע'
מהר"ץ חיות לה.).

ב. שבט שהודח לעבודה זרה — נידון בסקילה כיחידים, אבל אין דנים אותם אלא בב"ד של שבעים ואחד.
כן הסיק רבינא.

כתבו כמה מהראשונים שכן הדין ברובו של שבט, ולא דוקא כולו. ויש חולקים.

ג. עיר שהודחה לעבודה זרה, הריהי 'עיר הנדחת' ודין כל אנשיה בסיף וממונם אבד. ואין עושים עיר הנדחת
אלא על פי בית דין של ע"א.

וכמה יהיו בה ותהא נידונית כעיר הנדחת — רבי יאשיה אומר: מעשרה ועד מאה, אבל פחות מעשרה —
כפר הוא ולא עיר. ויותר ממאה הרי זו כרך גדולה (רמב"ם) ויצאה מתורת עיר להיות 'ציבור' (רש"י) וכל
אחד ואחד נידון בסקילה, כדין היחיד. רבי יונתן אומר: ממאה ועד רובו של שבט — זוהי עיר הנדחת.
פחות מכן או יתר על כן — נידונים כיחידים.

ד. נשיא שבט שחטא בדבר שעונשו במיתת בית דין — לפירוש רב מתנה, נידון בבית דין של שבעים ואחד
(כל הדבר הגדל יביאו אליך — דבריו של גדול).